Posudek na diplomovou práci Marie Kolínské Pravdivost vět o budoucnosti

Diplomantka vyšla z 9. kapitoly Aristotelova spisu O vyjadřování (Peri herméneiás), ve které je pojednána otázka pravdivosti vět o budoucnosti. Autorka na začátku vysvětluje Aristotelovo používání termínů (spíše zavedení těchto termínů) včetně modálních termínů a dále pečlivě prozkoumává smysl této kapitoly. Vzhledem k tomu, že český překlad je poměrně zastaralý (1956), použila autorka k výkladu některých pasáží i překlad do angličtiny (1988). V některých případech pátrá i po významu řeckého slova, které je použito v původním textu.

Kromě výkladu samotné 9. kapitoly vyhledala autorka i pozdější práce, zabývající se otázkou pravdivosti vět o budoucnosti a případných důsledků jiné interpretace. Výklad polského logika J. Lukasiewicze jej vedl k vytvoření tzv. Lukasiewiczovy trojhodnotové logiky, kdy třetí hodnota je interpretována jako něco mezi pravdou a nepravdou (z této logiky vychází v současné době nejužívanější fuzzy logika).

Další možností, jak zacházet s pravdivostí vět o budoucnosti, jsou modální logiky.

Moderním interpretem pravdivosti o větách o budoucnosti je J. Hintikka, který pro potřeby svého výkladu zavádí pojem nutné pravdivosti.

O další možné inspiraci touto problematikou, tj. o intuicionistické logice, se autorka pouze zmiňuje.

Autorka se poctivě pokusila tyto interpretace pochopit, popsat a vysvětlit případné rozdíly.

Při interpretaci historických textů je vždy třeba být velmi opatrný na moderní – nám všem velmi dobře známé – přístupy. (Čehož je si autorka vědoma, neboť striktně neužívá termín *pravdivostní hodnota*, i když mně by se zdál vhodný pro vysvětlení některých závěrů.)

Pro Aristotela byl pojem pravdivosti absolutní, nezávisel na tom, zda kdokoli pravdu zná či ne (úvahy o tom, zda máme dost důvodů pravdu tvrdit (str. 24), se zcela vymykají antickému myšlení), a tudíž považoval za zřejmé, že pokud je nějaká věta pravdivá (v metafyzickém smyslu), nemůže jí skutečnost odporovat (protože jinak by nebyla pravdivá). Viz též Megarská škola. Protože by pak důsledky neodpovídaly naší zkušenosti, dochází k závěru, že o pravdivosti či nepravdivosti vět o budoucnosti není rozumné uvažovat.

Pro hledání smyslu původního Aristotelova textu autorka použila i moderní překlad do angličtiny. Přesto se domnívám, že nejlepší cestou by byla snaha porozumět původnímu řeckému textu – byť s cizí pomocí.

Diplomovou práci doporučuji k obhájení.

11. září 2012

RNDr. Kamila Bendová, CSc.